



GEOPOTRAVINOVÝ MANIFEST

Potravinársky priemysel je kľúčovým odvetvím pre hlboké zmeny, ktoré spoločnosť potrebuje na splnenie cieľov trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030. Poľnohospodársky sektor zohráva zásadnú úlohu pri riešení svetových výziev spojených so zmenou klímy, stratou biodiverzity, nedostatkom potravín a rastúcou populáciou. Rodinný sektor, ktorý predstavuje približne 500 miliónov alebo 88 % z 570 miliónov poľnohospodárskych podnikov na svete, produkuje približne 80 % potravín na Zemi.

Klimatická kríza - aktuálny scenár

Výroba potravín a pestovanie bavlny, biopalív a iných nepotravinových produktov z poľnohospodárstva a lesníctva sú najvýznamnejšími faktormi zhoršovania životného prostredia v rozvinutých a rozvojových krajinách. Polovica svetových tropických lesov bola vyklčovaná a naďalej strácame približne 18 miliónov hektárov ročne, čo je plocha veľkosti Anglicka a Walesu. Úbytok biodiverzity je v súčasnosti 1 000-krát vyšší ako bežná miera a populácie hlavných druhov klesli od roku 1970 približne o 60 %. rastúci dopyt po mäse a mliečnych výrobkoch na obyvateľa ďalej zvyšuje ľudský dopyt po pôde, avšak vzhľadom na to, že svetová populácia sa do konca storočia zvýši zo 7,6 miliardy na odhadovaných 11 miliárd, existuje len malý priestor na ďalšie rozširovanie poľnohospodárstva bez toho, aby sa narušili kritické environmentálne a klimatické ciele.

Intenzívne poľnohospodárske metódy vrátane rastúcej závislosti od chemikálií sú hlavnými príčinami úbytku približne 80 % hmyzu v Nemecku od konca 80. rokov 20. storočia .

Podobné trendy boli zaznamenané na celom svete.

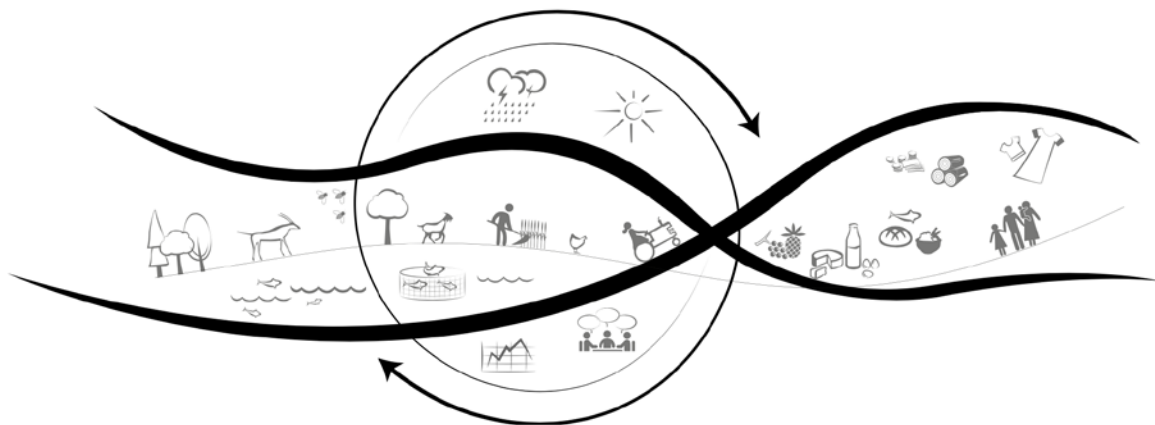
Poľnohospodárstvo, spracovanie potravín a z toho vyplývajúce zmeny vo využívaní pôdy sú zodpovedné za necelú tretinu globálnych emisií skleníkových plynov. Ľudia tiež lovia neudržateľné objemy voľne žijúcich rýb, pričom tretina komerčného rybolovu je klasifikovaná ako nadmerne lovená. Za niečo vyše polstoročia ľudia vyhubili 90 % populácií vrcholových dravcov, ako sú tuniak, mečiar a žralok. Okrem toho ničivé rybolovné techniky, ako napríklad lov vlečnými sieťami pri dne, spôsobujú obrovské škody na pobrežných a morských ekosystémoch. Očakáva sa, že polovica svetovej populácie bude do roku 2030 vystavená vysokému vodnému stresu a poľnohospodárstvo predstavuje dve tretiny spotreby vody. Keďže zavlažovanie je rozšírené najmä v regiónoch s nedostatkom vody, tento sektor je zodpovedný za 90 - 95 % spotreby vody váženej nedostatkom. A napokon, potravinový systém poháňa najmenej tri štvrtiny uvoľňovania dusíka, ktoré spôsobuje kvitnutie rias a mŕtve zóny v sladkovodných ekosystémoch a oceánoch. Odhaduje sa, že uvoľňovanie reaktívnych druhov dusíka už teraz dvojnásobne prevyšuje maximálnu udržateľnú úroveň, a podobné obavy sa týkajú aj fosforu. Zvýšená koncentrácia živín v oceánoch v kombinácii s iným znečistením vody a zvyšujúcimi sa teplotami v dôsledku zmeny klímy predstavuje pre

morské ekosystémy veľký tlak. Počas vlny horúčav v rokoch 2016 - 2017 bolo postihnutých približne 90 % Veľkého bariérového útesu a polovica koralov uhynula.

EÚ stanovila dlhodobú stratégiu na dosiahnutie nulových čistých emisií skleníkových plynov do roku 2050 ("Zelená dohoda" Európskej komisie, 2020). Produkcia dostatočného množstva potravín, krmív a vlákien bude pre európske hospodárstvo naďalej kľúčová, ale zároveň sa očakáva, že k cieľu uhlíkovej neutrality v polovici storočia prispajú aj odvetvia poľnohospodárstva a lesníctva. Očakáva sa, že dopyt po biomase sa zvýši na výrobu tepla, biopalív, bioplynu, stavebných materiálov a udržateľných bioproduktov, ako sú biochemikálie. Očakáva sa, že zvýšená ponuka biomasy bude pochádzať z rôznych zdrojov, aby sa zabezpečila udržateľnosť produkcie a stabilizácia alebo zvýšenie zachytu uhlíka v existujúcich lesoch. Zníženie emisií iných ako CO₂ z poľnohospodárstva sa dosiahne najmä prostredníctvom inovácií, napr. presného poľnohospodárstva na optimalizáciu poľnej aplikácie hnojív a iných chemikálií, zlepšenia produktivity dobytku a spracovania hnoja v aeróbných fermentoroch. Stratégia EÚ sa spolieha aj na zvýšenie sekvestrácie uhlíka na poľnohospodárskej pôde prostredníctvom lepších poľnohospodárskych postupov vrátane agrolesníckych techník, nulového obrábania pôdy a používania krycích plodín.

Napokon, zalesňovanie a obnova degradovaných ekosystémov by mohli prispieť k dosiahnutiu viacerých cieľov: Zachytávanie CO₂, biodiverzita, ochrana pôdy a vody a produkcia biomasy.

The 5 principles of Sustainable Food and Agriculture



- 1) Zlepšenie efektívnosti využívania zdrojov.
- 2) Priame opatrenia na zabezpečenie, ochranu prírodných zdrojov.
- 3) Poľnohospodárstvo musí zlepšiť živobytie na vidieku, spravodlivosť a sociálny blahobyt.
- 4) Zvýšiť odolnosť ľudí, komunity a ekosystému.
- 5) Je potrebný zodpovedný a účinný mechanizmus riadenia.

Ako môžeme dosiahnuť týchto 5 hlavných bodov?

Cesta k prosperite je jasne vyznačená v Agende 2030 pre udržateľný rozvoj. Vyžaduje si transformačné opatrenia, prijatie zásad udržateľnosti a riešenie základných príčin chudoby a hladu, aby nikto nezostal pozadu.

Udržateľné stravovanie musí byť súčasťou komplexnej stratégie na zvýšenie potravinovej bezpečnosti a výživy, zlepšenie živobytia výrobcov potravín, podporu hospodárskeho rozvoja, zníženie vplyvu na klímu a obnovu ekosystému.

Týchto 20 vzájomne prepojených opatrení zahŕňa víziu udržateľného rozvoja Agendy 2030, v ktorej sa potraviny a poľnohospodárstvo, živobytie ľudí a hospodárenie s prírodnými zdrojmi neriešia oddelene, ale ako jeden celok; budúcnosť, v ktorej sa pozornosť nezameriava len na konečný cieľ, ale aj na prostriedky použité na jeho dosiahnutie; a prostredie, v ktorom sa verejné a súkromné subjekty podieľajú na legitimizácii, zapájajú sa do formovania a pracujú na dosiahnutí rozvojových riešení.

Tieto opatrenia integrujú tri rozmery trvalo udržateľného rozvoja a vyžadujú si účasť a partnerstvá medzi rôznymi aktérmi. Identifikovaním synergií, pochopením kompromisov a načrtnutím stimulov sa týchto 20 opatrení zaoberá skutočnými problémami, ktorým krajiny čelia pri budovaní sveta bez hladu a lepšej budúcnosti pre všetkých.

1. Uľahčiť prístup k výrobným zdrojom, financiám a službám.
2. Pripojiť malých poľnohospodárov k trhom.
3. Podporovať diverzifikáciu výroby a príjmov.
4. Budovať znalosti výrobcov a rozvíjať ich kapacity.
5. Zlepšiť zdravie pôdy a obnoviť pôdu.
6. Chrániť vodu a zvládať jej nedostatok.
7. Uplatňovať ochranu biodiverzity a chrániť funkcie ekosystémov.
8. Znižovať straty, podporovať opätovné použitie a recykláciu a podporovať udržateľnú spotrebu.
9. Posilniť postavenie ľudí a bojovať proti nerovnostiam.
10. Podporovať bezpečné vlastnícke práva.
11. Využívať nástroje sociálnej ochrany na zvýšenie produktivity a príjmov.
12. Zlepšiť výživu a podporovať vyvážené stravovanie.
13. Predchádzať šokom a chrániť sa pred nimi: zvyšovať odolnosť.
14. Pripraviť sa na šoky a reagovať na ne.
15. Riešiť klimatické zmeny a prispôbiť sa im.
16. Posilniť odolnosť ekosystémov.
17. Posilniť politický dialóg a koordináciu.
18. Posilniť inovačné systémy.
19. Prispôbiť a zlepšiť investície a financovanie.
20. Posilniť priaznivé prostredie a reformovať inštitucionálny rámec.

Úloha UGG pre udržateľné potraviny a poľnohospodárstvo

Globálne geoparky UNESCO sú definované ako: sú to "jednotné geografické oblasti, v ktorých sa lokality a krajiny medzinárodného geologického významu spravujú na základe holistickej koncepcie ochrany, vzdelávania a udržateľného rozvoja".

Ich prístup zdola nahor, ktorý spája ochranu prírody s udržateľným rozvojom a zároveň zapája miestne komunity, je čoraz populárnejší.

Geoparky vykonávajú množstvo rôznych aktivít v rôznych oblastiach súvisiacich s kultúrou, cestovným ruchom, vzdelávaním a udržateľným rozvojom a zážitkami z miestnych potravín. Aj keď sú geoparky veľmi špecifické územia, ktoré sa vyznačujú rôznou rozlohou, miestnou ekonomikou, sociálnym zázemím, kultúrou a krajinou, spojenie s "potravínami" sa v rámci najtypickejších aktivít geoparkov na celom svete veľmi často opakuje. Udržateľnosť v rámci miestnych potravín, zhodnocovanie poľnohospodárskych činností a miestnych výrobcov, spojenie medzi prírodnými zdrojmi a cestovným ruchom sú v skutočnosti spoločnými témami v rámci globálnych geoparkov UNESCO.

Globálne geoparky UNESCO sú súčasťou Agendy 2030 a hlboko sa angažujú v plnení cieľov udržateľného rozvoja (SDG), ktoré podporujú ochranu planéty a jej prírodných zdrojov s cieľom dosiahnuť lepšiu budúcnosť pre všetkých. Podstatou geoparkov je v súlade s 12. rámcovým strategickým dokumentom "vyvíjať a implementovať nástroje na monitorovanie vplyvov udržateľného rozvoja pre udržateľný cestovný ruch, ktorý vytvára pracovné miesta a podporuje miestnu kultúru a produkty". Globálne geoparky UNESCO pôsobia ako inkubátory osvedčených postupov a inovatívnych riešení na posilnenie miestnych komunit a stimuláciu investícií na zlepšenie poľnohospodárskych postupov, zhodnotenie potravinových systémov, podporu malých a stredných podnikov, zvýšenie pracovných príležitostí a zlepšenie pracovných podmienok. Tieto územia pracujú v úzkej medzinárodnej, národnej, regionálnej a miestnej spolupráci, podporujú partnerstvá a vytváranie sietí.

GEOfood môže konkrétne prispieť k riešeniu týchto výziev (FAO):

- Ukončenie chudoby na vidieku, rozhodujúci krok k zaisteniu potravinovej bezpečnosti (SGD 1)
- Potraviny by mali byť bezpečné, dostatočné a cenovo dostupné pre všetkých (SGD 2)
- Dobré zdravie sa začína výživou (SGD 3)
- Výživné potraviny sú rozhodujúce pre vzdelávanie (SGD 4)
- Rodová rovnosť by mohla zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva o päťinu (SGD 5)
- Udržateľné poľnohospodárstvo má potenciál riešiť nedostatok vody (SGD 6)
- Potravinové systémy musia prekonať svoju závislosť od fosílnych palív (SGD 7)
- Rast produkcie potravín v ekonomikách s nízkymi príjmami môže znížiť chudobu o polovicu (SGD 8)
- Inovácie otvárajú nové trhy pre drobných poľnohospodárov (SGD 9)
- Pozemková reforma môže poskytnúť spravodlivý prístup k vidieckej pôde (SGD 10)
- Investície do vidieka môžu zabrániť nezvládnuteľnej urbanizácii (SGD 11)
- Dosiahnutie potravinovej bezpečnosti zahŕňa zníženie plytvania (SGD 12)

- Poľnohospodárstvo je kľúčom k reakcii na zmenu klímy (SGD 13)
- Ryby poskytujú 3 miliardám ľudí 20 % denných živočíšnych bielkovín (SGD 14)
- Lesy obsahujú viac ako 80 % svetovej suchozemskej biodiverzity (SGD 15)
- Odstránenie hladu môže prispieť k mieru a stabilite (SGD 16)
- Partnerstvá pomáhajú zvyšovať hlasy (SGD 17)

VIZIA GEOfood

Za značkou GEOfood sa skrýva jasná filozofia: podpora miestnych komunít, holistický prístup zdola nahor, ktorý je charakteristický pre globálne geoparky UNESCO, je aj základom značky GEOfood.

Značka GEOfood má svoje cesty v rámci globálnych geoparkov UNESCO a môže sa používať len v týchto oblastiach označených UNESCO.

Cieľom značky GEOfood je, aby sa do konca roku 2023 používala v najmenej 30 % globálnych geoparkov UNESCO v Európe a do roku 2025 v 10 % geoparkov vo zvyšku sveta.

MISIA GEOfood

Poslaním GEOfood je podporovať trvalo udržateľný rozvoj miestnych komunít a zvyšovať úsilie o dosiahnutie cieľov UNSDG.

Cieľom GEOfood je pôsobiť v rámci hodnôt globálnych geoparkov UNESCO a prístupu zdola nahor.

CIELE GEOfood

Cieľom GEOfood je posilniť prepojenie medzi miestnymi zainteresovanými stranami a identitou geoparku.

Hlavným cieľom je najmä zvýšiť povedomie širokej verejnosti o prepojení medzi surovými potravinami a miestnym špecifickým geodedičstvom: v rámci koncepcie GEOfood sa vyvíja označenie a konkrétne vysvetlenie pre členov, aby sa zdôraznila výnimočnosť ich geologického dedičstva v spojení s miestnymi potravinami a kultúrnou tradíciou.

GEOfood je inovatívny spôsob, ako spojiť všetky cieľové skupiny obyvateľstva s územím, jedlo je medzinárodný jazyk, ktorému rozumie každý; v skutočnosti by sme prostredníctvom jedla radi spojili ľudí s pôdou, prírodou a posilnili vzdelávanie v oblasti potravín smerom k bezkilometrovým potravinám a zodpovednému využívaniu zdrojov.

Cieľom značky GEOfood je vytvoriť sieť partnerov v rámci globálnych geoparkov UNESCO so spoločným poslaním ovplyvňovať miestne, regionálne a národné politiky smerom k inovatívne potravinovému systému a územnému plánovaniu, ktoré môžu posilniť väzby medzi mestami a vidiekom.

Veríme, že územia UGG zohrávajú kľúčovú úlohu pri prepájaní vidieckych a mestských priestorov, spolupracujú s obyvateľmi a komunitami: GEOfood bude podporovať územia pri posilňovaní tohto prepojenia a poskytne im nástroj na posilnenie miestnej ekonomiky.

Akcie GEOfood

✓ Spoločne podporujeme trvalo udržateľný rozvoj: značku GEOfood môžu používať len spoločnosti, ktoré môžu preukázať určité environmentálne normy:

- Podpora biodiverzity a zlepšenie kvality pôdy prostredníctvom prijatia zodpovedných, udržateľných poľnohospodárskych postupov.

- Vytváranie zdravého životného prostredia a zdravých potravín, najmä zavádzaním integrovaných postupov ochrany proti škodcom a burinám, ktoré sú z chemického a farmaceutického hľadiska neinvazívne.

- Zodpovedné využívanie vodných zdrojov

- Účinný systém recyklácie odpadu

- Pestovanie sezónnych produktov

- Dodržiavanie práv pracovníkov počas celého výrobného procesu.

✓ Spoločne sa snažíme podporovať výrobcov, poľnohospodárov a podnikateľov v geoparku, aby si zachovali tradície a zvýšili svoju miestnu ekonomiku.

- Malé a stredné miestne podniky s certifikátom GEOfood

- Geopark podporuje miestne podniky: ponúka im možnosti propagácie, využíva ich služby (stravovanie alebo umiestnenie) na podujatiach alebo konferenciách.

✓ Spoločne podporujeme používanie miestnych potravín:

- Potraviny GEOfood pochádzajú z miestnych surovín.

- Naším cieľom je zvýšiť využívanie potravín s nulovým kilometrovým podielom v každodennom používaní v súkromnom aj verejnom sektore.

- Propagácia potravín Kmzero ako GEOfood v reštauráciách a hoteloch, v každom jednom dome geoparku a vo verejných službách, ako sú jedálne, školy alebo úrady.

✓ Spoločne hľadáme nové projekty, ktoré by podporili komunity v rámci siete európskych geoparkov a globálnej siete geoparkov a rozvíjali nové vzdelávacie projekty zamerané na potravinový odpad v miestnej ekonomike, obehové hospodárstvo, potraviny bez kilometrov, poľnohospodárstvo, udržateľný rozvoj a cestovný ruch.